„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи и то средом, петком и недељом

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:

(у сребру.)

На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.“

БРОЈ 132

У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 8. (20.) НОВЕМБРА. 1874.

ГОДИНА IX.

ОБНОВА ЖУПАНИЈСКИ ПРЕДСТАВНИКА.

По настојећем муниципском закону сваке треће године обнавља се половина избрани представника у жупанијама и кр. варошима, и за бачко-бодрошку жупанију сад је наступио тај рок, и већ је одређен и дан за те изборе, и то понедељак 11. (23.) нов. од 8 сати ујтру до 6 у вече.

Бирачи су сви они, који су уписани као бирачи за бирање посланика на земаљски сабор у Будим-Пешти, без разлике на то, је ли таки бирач при избору посланика своје право вршио, т. ј. је ли био на биралишту, и је ли гласао или није.

Овом приликом изправиће се и изравнати и она неправичност, која долази отуда, што у време кад је српско-банатска крајина са оближњим жупанијама спојена, није саразмерно повишен број њини представника.

Како се број жупанијски представника мери по броју посланички бирача, то ће нарочито у бившем тителском батаљону знатно повишен бити број жупанијски представника.

Ми сматрамо за своју публицистичну дужност, у очи избора ови представника коју рећи нашим сународницима, и нашем свету.

Ми Срби у Угарској имамо двоструки јавни интерес: као чланови племена, које је различно од остали, а нарочито од владајућег племена, и као чланови једне државе, који имају заједнички, или општи интереса и потреба са осталим суграђанима без разлике вере и народности.

Као Срби ваља да се боримо за свој народни „обстанак“; као грађани ваља да се боримо за свој људски „развитак“.

Кад би било среће, или памети, да је владајуће племе довело, или да тежи довести услове заједничког грађанског и људског развитка у овој држави са условима обстанка истина и свога, али и други племена и народности, то би проблема наше политике проста, тактика једноставна била. Иста би начела била меродавна за правац у сваковрсном јавном животу. Странке не би се делиле и по народности, него само по политичним, или друштвеним одношајима и потребама, назорима и тежњама. Али је очевидна, јасна и јавна тажња мађарског племена: да од разни племена створи један једини мађарски народ, и то како у политичном, тако у обште у сваком погледу јавнога живота, да према тој тежњи, и том задатку законе, установе, и уређења удешава, и да по томе према немађарским народима поступа — изазвала потребу, и нужду, да немађарска племена у двострукој борби за „народни обстанак,“ и „људски развитак,“ морају да употребљују двоструко оружије, или бар двоструки начин борбе, и треба млого муке и опрезности, да се двострука тактика не укрсти, или нас недоведе међу две ватре.

Док год нам је народност у опасности, и док год свести народа влада тежња и струја за одржањем народности, донде ће свака, и најлиберална, највиша и нижа, општа и помесна политика морати проникнута бити народносним живљем и значајем.

Но мера, у којој се тај народносни значај истиче, може, а по околностима и мора бити различна.

Онде, где стојимо као народ према народу, као народност према народности, и где се ствар тиче свега српства, ту претежу разлози и захтеви народног самоодржања.

Док су Мађари у народносном погледу таки као што су, и то од најконзервативнијег, до најлибералнијег, од Ирмињија до Шимоњија, дотле ће положај српства према мађарству бити одлучно супротан, без обзира на то, која је мађарска странка на влади. Док год Мађари угарску државу истоветишу са мађарством, и интерес те државе са интересима мађарске народности, донде о духовном измирењу, о политичној трансакцији говора бити неможе. Ту и сам „modus vivendi“ нема смисла, јер одкуд може бити говора о „начину живлења“ онде, где један народ другоме пориче и само право на народни живот? Ту говора може бити само о одпору, и — трплењу. Мађари држе, и трубе, да је наш народни одпор противу њини „шовинистични,“ помађаривајући, или као што они називљу, „патријотски“ тежња управљен и против саме државе, противу мађарске државне мисли. Нећемо да поричемо, да то ако не навалице, и у првој, а оно у посљедима, и у последњој линији може бити. Но томе нисмо ми криви, него они, који истоветишу државу са мађарством, и који тим проузрокују, да сви ударци, намењени мађарству, згађају заједно и државу. Но ова борба води се онде, где мађарска државност и мађарска народност „уједињеним силама“ напада на друге народности, па и на српску, и то је на уг. саборима, и на биралиштима за уг. сабор. Ова борба може бити по све пасивна, која изкључује свако учешће у изборима посланика, и у сабору, или активна истина, али негативна, т. ј. така, где се свачему опире, и где је цел успеха: да противник не успева, да се стање и одношаји неутврде, да је све у вреви, и питању, да духови сватају кризе и катастрофе — ако се т. ј. Мађари, за које је речено: „Hungari aut timescunt, aut tumescunt (или се плаше или бивају надувени), и који су сад надувени, за времена недоћу себи, и заплашив се од посљедица своје надувености и нашег одпора, не спласну.

Задатак је немађарски грађана, па и Срба, од три на три године дана и у обште кад се бирају посланици за уг. сабор, напрегнути силе своје да, изберу ваљане посланике.

Задатак је изабрани посланика, на уг. сабору стајати на стражи како уставне слободе, тако и права, користи и части немађарски племена, и своје народности, и с тога бедема сузбијати свако ограничење уставне слободе, а нарочито које би смерало на слабљење и понижење немађарске, а на вештачко јачање и узвишење мађарске народности; разбијати маглу „мађарске државне мисли“; одбијати нападаје на немађарска племена, и њину народност; својим гласом побијати законске и финансијске предлоге, који иду на мађарење, или подкопавање немађарски народа, и који грађане у обште сувише обтерећавају, а нарочито немађарске грађане укорист немађарске народности; обнажавати злоупотребе владе, и њени органа, и зсте на видик изнашати особито оне, којима је извор племенски фанатизам, дух пропаганде с једне, прогонства с друге стране; одкривати пред Европом, пред пријатељима и непријатељима мађарства моралну голоти њу, физичну и финансијску слабост и немоћ, политичну неправду и обест, до год се не усаветују, или не буду усаветовани; напоследку, што има такође и позитивне језгре, и посљедице: са куле државног живота, са саборске трибине будити, ширити, и оним осећајима, мислима, и тежњама, које се само под кровом „имунитета“ (кривичне неодговорности) изјавити и обелоданити могу, загревати, и оплођавати свест народа, и давати пред светом сведочбу о умној, моралној и политичној вредности и савезничкој важности своје народности, свога племена и народа.

Ово посланици могу чинити без икакве опасности за народ, за народну ствар — јер немађарски грађани ништа немају као народи, или племена, што би јим се као такима одузети, или скратити могло, дакле ништа не мећу на коцку, а шта траже доказано је: да јим се неће дати од добре воље и милости, него да ће им се дати, и дати морати, ако неодступањем од своји народносни жеља и захтева, и истрајности у тражби и борби и свету и Мађарима покажу, да јим тежња за народносном равноправности није ни од бечке камариле, ни од поједини „усијани глава“ накаламљена, и потоме да ће иста као дим изчезнути пред „нацаком, калпаком, и балчаком“, него да је она излив и плод народне свести и потребе, и непокољебљиве жеље и воље народа: само као српско, са осталим, па и мађарским равноправно племе у Угарској живити хтети.

Најжешћом борбом на уг. сабору не мење се са стране немађарске народности ништа на коцку, осим можда оно, што за њи и онако вредност губи.

Друго је пак поље покрајинског и помесног, муниципског и општинског круга и живота.

Општине и муниципије су праве наше кућице, у којима живимо, где с превагом, где са приличном привагом наше народности. Ту се ради о стварима и пословима, који се за бираче не свршују са избором представника, него ји се непрестано, и непосредно тичу. Ту се додирују, укрштавају, сукобљивају, замршују и размршују свакидање стварне и личне потребе, жалбе и тегобе, воље и невоље грађана разне, па и српске народности.

Ако нам у постојећим околностима тако звани „глобус“ Угарске, његов обим и облик може и равнодушан бити — неможе нам бити равнодушно напредовање или опадање општинског и муниципског живота, који сачињава управо суштину и језгру живота, који не пропада, ако се љуска разбије, или други облик добије.

С тога ово поље јавнога живота није маловажније од ширег политичкога. И ипак видимо, каква је велика разлика између кретања у нашем народу, кад се ради о изборима за земаљске саборе, а како је незнатно и неприметно, кад се ради о изборима жупанијски представника — јер о општинским нећемо ни да помињемо, пошто се колутање тога таласања свршује у самоме месту.

Ево сад, кад се приближило половно обновлење жупанијски представника и у Банату, и у Бачкој, не чујемо ни гласка, не видимо ни трага кретању, договарању и углављивању листа од стране српске народне странке. Тим већма раде противници наши иза застора немара, или равнодушности Срба.

Тако нам из Бачке јављају: да се н. пр. у најчистијем сентиванском представничко-бирачком околу ради, да се изабере бележник, и то не Србин, за жупанијског представника, и то да за истога раде и неки наши свештеници, који су иначе важили за поборнике народне странке. Чујемо да се свуда умећу и намећу политични чиновници за жупанијске представнике, а не чујемо да народна странка тима своје противукандидате ставља. Чиновници већ и по себи имају места и гласа у жупанији, а мањима и онако од мига зависећима није место тамо, него у своме званију. И општинским бележницима није нужда и невоља, да се дају бирати на ограшје, где час по час између интереса или ћева власника, и жеља и потреба своји општина, долазе у процеп, из кога долазе у опреку и сукоб, и то са својим општина ради своје коже. Како се сад бележници бирају вековечно, а одржање јим више од власти, него од општина зависи, то је наравно, да ће бележници и противу свога уверења, и можда своје боље воље, морати ићи уз гласнике, за који су контролу баш намењени жупанијски представници.

И опет кажемо: избори жупанијски представника нису маловажна ствар, и нису ни ван свезе с народносном ствери.

Неке и неке народносни ствари могу се покренути, или бар заталасати у жупанијским скупштинама. Осим тога избори жупанијски чиновника имају такође важности како по стварне, тако и личне интересе српске. Видили смо, како су често Срби језичац на ваги при изборима тим. У посљедној прилици одлучно је и само један од јата одкунути чопорак српски 21. жупанијски представника у Бачкој за десницу мађарску.

У бачкој и торонталској жупанији има и може бити толико српски представника, да између десниће и левице мађарске увек могу одлучити, кад се заједно држе, шта више кад се Буњевци и Немци освесте, могу саставити одлучну коалицију народносни живаља.

Општине наше искусиле су, како јим се час по час неке и неке стварне и личне општинске ствари решавају у жупанијској скупштини, а особито онаке, где баш противу решења, или наредбе среске власти имају жалбе и тегобе; с тога нека добро отворе очи, које ће и какве људе, и то Србе бирати за своје представнике, поборнике, и заточнике у жупанији. Ваља бирати што самосталније, родољубивије, поштеније и способније Србе,

Обраћамо пажњу наши општина још на једну околност.

У бившем тителском батаљону одвраћају општине од бирања своји људи, а навраћају на бирање политични чиновника, и други званични лица тиме: што кажу да ће преставници жупанијски о свом трошку полазити жупанијске скупштине, наводећи, да јим се неће моћи давати дневнице и подпутнина из општинске кесе. Ово нестоји. Друго је било онда, кад жупанијски представници нису бирани по општинама, него из жуп. није без обзира на места и општине, тако да је из једне општине могло бити по 20. из друге ни један представник; друго је пак сад, где изабрани представници носе на себи значај општински заступника у жупанији. Ту нико неможе општинама на пут стати, да оне својим представницима у жупанији из општинске касе дају подпутнину, примерне и умерене дневнице.

Који противно каже, или је незналица, или лажа и варалица.

Но неморају сви представници свагда ићи у Сомбор. Зато и има 600 представника у жупанији. Општине могу се приватним путем споразумети, да се представници обређују чредом, а сви на окупу биће потребни при рестаурацији чиновника, или кад се каква општа, заједничка, или узајмничка потреба покаже, где у атар какве важне ствари једне општине и остале пошљу представнике своје.

Напоследку може се томе још једним начином доскочити. Општине у бирању представника жупанијски нису ограничене на своје становнике, него могу изабрати и другога, који живе у опсегу жупаније, или краљ. вароши, која је у обсегу те жупаније. Тако у бачкој жупанији има жупанијски представника, који су иначе становници и грађани сомборске краљ. вароши, само таки неможе бити представник, и у кр. вароши, и у жупанији, морао би дакле ако је вар. представник, по избору за жупанијског представник, на представништво вароши оставку дати.

И потреба је, да има жупанијски представника из кр. вароши, нарочито из Сомбора, где дотичои увек без особитог труда, пута и трошка могу полазити жупанијске седници. И с другог гледишта добро би, а и нужно било, да је у жупанијским скупштинама заступљена српска интелигенција, а нарочито из кр. вароши, која се у парламентарности извечбала у варошким скупштинама, и која би у обште у жупанији водила реч и коло, бар међу Србима.

Што доста великом броју наши жупанијски представника у Бачкој и Банату недостаје, то је: руковођење, и по томе и свака организација странке, сваки програм, план, и правац;

Ми своје учинисмо — ред је на општинама, да чине своје.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Под насловом „народносни дармар у Ердељу“, доноси Сибињски „Тагблат“ чланак у коме говорећи о томе како су до сада у вароши Бросу навек Мађари држали с Немци а ове године су се сложили с Романи, и како потоме одлучују у Бросу Романи, јер и Немци и Мацари гледе како би их задобили, чуде се Романима како могу држати с Мацари па веле: „Политика Романа ердељских нам је тајна са седам печата запечаћена. И они се противе мацарском притиску и они виде у Мацару само гонитеља других народности, а овамо свезују се у Ердељу са гонитељи да и они буду другом то исто. Хвале вредан су изузетак Романи у Кронштату. Ту политику од два лица нек разуме ко год може! Мисао, да гоњени Сакси и гоњени Романи морају заједно држати тако је чиста, да се рукама да ухватити. Романи у Угарској то су

показали, и ништа неби сложи сметало, да нема Ердељских мајстора. Може бити, да само ови из личне мржње или користи какве дижу тај неприродан рат на нас, али докле романски народ те своје поверенике не дезавуира дотле ћемо држати, да и он тако мисли. Та политика од два лица може за који мах нешто и користити, али то дуго не може трајати. Ко ће икад с Романи уговарати ако се они тога клизавога пута држали буду? Нико. Ни Немци ни Мађари. Ти романски мајстори су ти исти, који сметају да им се свој рођени народ сложи, и дају Мађарској преси оружје, да обара избор митрополита Јована Попасу: „Страшна индигнација обузима нам душу, пише „Оријентулу Латину,“ кад видимо, да крстоносни рат против наше цркве и нашег народа, дижу навек људи из наше средине, кад видимо да једна чета из сепаратизма са интригуама и денунцијацијама навек руши оно, што ми хтедосмо слогом задобити. Ти су нас људи на политичном пољу упропастили и ево сада дођоше и на цркву.“

После овога говори Тагблат, о скупштини некој у Саксонском — регену, де су пре неки дан издали Мађари проглас у ком позивају Мађаре да оснују мађарску партију, која ће да сруши садашњу владу, што изменом цензуса у Ердељу, хоће даде права и Немцима и Романима. Лист те странке „Келет“ пише: „Место да су министри, нама назидали градове из гранита законска, из којих би ми могли мирно владати, они на наше очи непријатељу који конспирује против нашег народног живота, дају оружје у руке против нас, и то у оно доба кад нас Саси немогу довољно да се нагрде а браћа Романи показују своје братско срце тиме, што бирају највећег непријатеља мађарског за свога митрополита, који се поноси тиме, што је против крунисана „краља мађарска демонстрирао.“ Сви листови у Ердељу немисле тако, нарочито мађарски опозиц. „Мађар Полгар, пише: нетреба нама мађарска партаја у земљи, него снажна опозиција пуна живота, која би рану из корена исекла.“ Али „Келет“ на то удара: Као да немамо доста питања народности: Ми сад идемо с примером напред и изазивамо уједно све народности да изађемо један другом на мегдан. Ми с једне стране, а Саси, Романи, Срби, Хрвати, Немци, Словаци, Рутени и т. д. с друге стране.“ Само тако, бар ће и оно неколико кратковидих прогледати, који се дадоше досад лажним фразама обманути, завршује „Тагблат“.

Гореспоменути проглас ког су издали *ердељски* Мађари, и то феудална аристократија — који су прегнули да створе ердељску мађарску народну странку, која ће специјално ердељске, ал наравно само *мађарске* и феудалне интересе заступати и унапређавати гласи:

„Побуђени силним ударцима, који без икакве кривице, у најновијој прошлости задесише нашу отачбину — а чему је највише крив сабор наш и наша сопствена влада; и увиђајући, да ми на кобном путу који нам је њиховом кривицом створен, у најновије доба увећаном брзином корачамо — сматрамо да је приспео тренутак, да се сво страначко трвење одбаци на страну, и да се позове сваки мађарски становник ердељски, који патријотски осећа, да се прикупи под један барјак ради одбране чисто мађарског народа, и ув то ради заштите ердељски интереса.

Нека нам је допуштено, ради мотивовања овога прогласа бацити један поглед на стање земље, да видимо кудсмо, за ово кратко време од седам година од кад конституцијонално сами владамо са собом, доспели. Наше правосуђе, које нас је у почетку наше самоуправе коштало $3^1/_2$ милијона, гута сад већ 12 милијона годишње; већ тада не беше добро, данас је куд и камо горе; особито са гледишта нас Ердељаца, не само да је скупо и хрђаво, него и с погледом на поступак, особито код пештански судова, у погледу наши урбаријални ствари, слободно смемо казати, да — хотимице или нехотице — изгледају, да се могу сматрати за законите разоритеље имања ердељскомађарског племства. Наши кривични процеси нагомилали су се до страховите висине, и пружају жалосну сведочбу оног културног ступња, о коме се толико деру садашње вође. Управе немамо тако рећи никакве, и ако кад год случајно наиђемо на каквог мањег чиновника, који се одликује поштовањем, морамо пред њим скинути капу, јер док нам нашу ствар обави, чини то понајвише увек на своју одговорност и опасност, пошто наши нижи органи, осим рубрицирања — тако рећи — ништа на своју руку несмеду извршити. Са онима који су на вишим местима већ смо задовољни, ако нам своју енергију не окушају на нашим леђима; јер ако нам у тим околностима случајно окрену своје двоструко лице, то тај дан морамо забележити у свом календару црним словима.

Народносне агитације већ су од Угарске Хрватску оцепиле, и Банат и Бачку овој отуђиле, и ко зна какве ће се посљедице и код нас пре или после појавити, шта пак отуда изаћи може, то нам износи још и сад по који пут пред очи још неминули спомен 1848.

И као награду за ту добру службу добили су већ закон о народностима и Нашодски доминијум и сад баш издаје им гроф Сапари законом, којим се умањује цензус, старо изборно право ердељских мађарских жупанија и услед тога и жупанијских одбора.

Наше су финанције ово дана од Његове Екселенције Гајија скициране у беседи једној, која је налик надгробном слову у којој је тај признати капацитет означио само један једини пут за уређење наших финансија, а то је повишење пореза у много много милиона у оно исто доба, кад је пронашао да је нужно да сбрише тек врло мали део издатака, који су се у десетостручили; — нека плаћају: земљеделац, индустријалац, трговац, само да он може легију својих званичника издржати, чију манипулацију карактерише мало час у неколико речи обележено стање. И каква је код толики удараца била рола досадашњих ердељских заступника? Они су припадали овој или оној странци — и — слава оном изузетку неколицине — терали високу политику; гласали су уз Тису или уз Деака и пустили са већином мађарске доње куће, да на пруд наиђу сви наши интереси, који се тамо појавише.

Ми позивамо дакле све, којих се тиче општа ствар, који имају воле наде у бољу будућност — у ону будућност, коју је највршнији син нашег народа као какав оракул прорекао: „Мађарске није било, него ће бити, у ону будућност, коју су као што се чини, наше мале величине у Будим-Пешти сложили се да руше.

Ми позивамо све синове наше отачбине, који јој добра мисле, били они које му драго странке. Ујединимо се без сваког обзира на странку, и потрудимо се да бар у својој ердељској земљи спасемо оно, што се још спасти даје.

Али ми неможемо нимало времена губити; наше правосуђе одузима нам наше земље, наш цензус право да наше заступнике бирамо, наше жупанијске одборе, нашу самоуправу. Наши министри финансије даве нас са порезом, и упропашћују с нама и нашу мађарску народност, нарочито у Ердељу.

На ноге дакле! Оснујмо једну странку, која ће дотле, по најбољем уверењу једној мети тежити, докле се несклопи једна мађарска странка, која ће имати своју здраву унутрашњу политику и нарочито мађарски народан правац, и која ће бити готова, да свима оним министрима изађе на мегдан и без околишења на њиховом паду ради; који — као ови сада — с отвореним очима залуташе, и мисле, да су они оде на истоку узели да буду боље првака бораца културе нарочито мађарског народа тиме, што су сели у кадиверле фотеље.

Склопимо једну странку, која ће имати кураži, нарочито у заступању наших ердељских интереса ухватити се у коштац на државном сабору, који је ту скоро са тако високоумним презирањем наше најсветије интересе претресао. Склопимо једну партају, која ће бити кадра у згодно време — ако узмора бити, — наше заступнике нагонити, да се окану терати велику политику, него да нашу ствар, као што им је дужност бране, или, да признаду да су неспособни и да оду кући, да би куражнији на њихово место дошли.“

У „Франкфуртским новинама“ читамо:

22. октобра одмах по повратку руског посланика из Петрограда, предадоше заступници Русије, Аустрије и Немачке високој порти изјаву, којом признају Романији право, да може самостално са страним силама трговачке уговоре правити. Дивљи тон аустријске и тајанствено ћутање енглеске пресе доказују најбоље, да никако није основана тврдња неких немачких из Берлина инспированих листова, да овај догађај нема никаквог политичног значаја. Што би требало да је једино унутарња ствар турска, то је постало предметом живих интригуа међу велесилама — што је и опет један доказ да при противности интереса велесила, нити се може веровати да ће се одржати садање стање у Турској, нити да је могућан развитак на који би поједнако пристале све интересоване силе.

Ако су Аустрија Русија и Немачка у Цариграду једнаку изјаву предали то они јамачно из три разна узрока учинише. Нека говори шта ко хоће, али политика грофа Андрашија на истогу није постала из споразумлења са Русијом него из борбе против ове. Док су његови предходници из старе школе гледали уплив руски на доњем дунаву да сруше потпомагањем Турске, гледи гроф Андраши то да постигне потпомагањем хришћана поданика турских и њених вазалних држава, т. ј. он хоће Русе, да њиним сопственим оружје бије. Као што „Келн. новине“ јављају рекао је Андраши једном приликом у поверљивом говору, да је и сада као и пре пријатељ Турцима, али он вели, мора се и за то постарати, да се хришћани у Турској необазиру једино на Русију. То нам се гледиште допада да је темељно али како се у слози с Русијом има та цел постићи, о којој официјозне новине толико гатају, то нам наш обичан људски разум, неможе да протумачи. Што у прилог томе руска влада Романску против Порте потпомаже, то бива прво с тога што је то стара политика руска, а друго с тога, што је цару свако средство добро дошло, да омражени уговоре париски раскине. Логике је при томе без сумње на страни руској. Садањи аутономан положај подунавских кнежевина то је рођено дело западних сила, поникле отуд, да се на доњем дунаву створи државна управа, која би доста јака била да завојевању руском на пут стане. Пошто руска влада сада накнадно ту аутономију признаје и уједно све конзеквенције отуд изводи, поступа не само лојално према западним силама, него још удара нов клин у садање стање у турској — дели Аустрију од турске и — Енглеске.

Господин Хенри Георге Елиот проиграо је у „златном рогу“ политику Енглеску и најновији глас, да ће га Лорд Лутон заменути није невероватан. Да ли ће се тиме изменути и владање министарства Дизрајели према Турској, то нисмо у стању погодити, но обрт није ништа немогуће. Пре неки дан трудила се „Тимес,“ која је истина изгубила сваки осећај о правичности, али није свој фининос којим осети шта ће бити, да докаже, да Енглеска врло добро ради, што се небрине о томе, шта се по свету ради. У ствари је, као што је познато, сасвим другчије, јер Енглези уверавају, да они не маре за то шта се у Европи ради онда, кад су већ ћушку добили или се спремају да кукавички узмакну. Потпомагања Турске од стране Енглеске против захтева Романије и велесила, које су овој наклоњене није никако тако некористољубиво, као што се на први поглед чини и као што се на Темзи уверава. Енглеска дипломација, тако пишу „Московским Вједом“ из Цариграда — а ове добијају дописе управо из канцеларије руског посланика Игњатијева — обећала је порти своју потпору под тим условом, да ова садањи цолтариф и даље задржи. Но порта је, као што је познато, већ свима државама јавила, да хоће овај цолтариф новим уговорима да замене, јер исти страним конкурентима таку грдну олакшицу даје, да земаљска трговина и занат морају пропасти. Но и у том случају уме руска дипломација себи користи да вади. Увоз у турску руских продукта према енглеском није тако рећи никакав, те Игњатијев потпомаже намере портине о повишењу тарифе и тиме баца сумњу на политику енглеску према Турској.

Од кад је порта изјавила у Петрограду, Берлину, и Бечу, да се париски уговор одржати мора, и да ће турска влада ако ће, и у садањем овом питању уговор повредити позвати се на све силе, које су га потписале — од то доба не може се говорити само о конфликту између Порте и Романије — јер то је већ посао европски. Немачка и Пруска су у том пријатном положају, пошто им интересу нису у првом реду, да своје пријатељство по најскупљу цену продаду.

Знаменито је у овој живој распри то, да је правно питање сасвим забачено и да су силе готове да своје назоре о томе, да ли Романија има право самостално трговачке уговоре правити, за ову или ону алијансију да продаду. Да Романија на основу париског уговора, који земљи даје „слободу трговања“ нема право таке уговоре без саизволења Турске да прави, то смо више пута доказали, али то је питање сад сасвим забачено.

Ово становиште заступа и порта, ако је коректна депеша, коју је „Н. сл. Пресса“ сада баш на свет изнела. У депеши се необзире на правно питање, да би се избегла даља дискусија, не питање о форми, него виши обзири, то јест обзири за свој сопствени опстанак упућују Турску на то. Министар спољашњи говори о намерама трију велесила а не о захтеву романском и тим одмах показује јасно шта је та читава распра. Јавно се криве те три силе, да врђају париски уговор и да хоће да га униште, шта више и до претње, коју треба разумети долази Арифи паша: „он види да ће доцнидан, кад човечија воља неће бити у стању задржати навалу којој је многобројним повредама уговора пут отворен.“ Да нисмо већ доживили, да дела турских дипломата неодговарају навек њиховим речма, јамачно би нас оваке речи умириле. Тако ће, надамо се, без успеха остати.

САБОРСКА ПРЕДСТАВКА ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАСТВУ

о размакњу плате саборских трошкова.

Ваше царско и краљевско апостолско Величанство!

Краљ. угарско министарство богочасти и јавне наставе издало је на основу превишњег решења В. В. од 4. окт. 1873. 9. окт. 1873 наредбу, по којој се из српских црквено-народних фондова предујмљени саборски трошкови у своти од 147 — 581 фор. $80^5/_{10}$ новч. са урачунањем досад догодивших се отплата чрез управу срп. нар. фондова на епархије, чрез административне одборе ових на поједине црквене општине, чрез потоње пак на главе разрезати и исти најдаље до краја 1874 год. утерати имали.

Управа срп. нар фондова приступила је утеравању истих трошкова налогом својим на дотичне органе издане 22. дец. 1873 год.

Разрезани саборски трошкови за год. 1864 и 1865 износе по гласу извештаја управе српских народних фондова укупно 38.172 фор. 20 нов., у имо истих одплаћено је до данас 12.656 фор. 73 новч. те преостаје заостатак од 25.597 фор. 53 новч.

Разрезани саборски трошкови за год. 1869 — 1872 износе по гласу извештаја управе срп. нар. фондова 97.712 фов. 85 нов. од које своте није до данас уплаћено ни новчића. Целокупна свота заосталих још дојако не уплаћених горе поменутих саборских трошкова износи дакле 123.310 фор. 38 нов.

Из разлога тога што је последних година у крајевима у којима српски народ живи настануо читав низ таких елементарних непогода, да је непрестаним неродицама народу једва могуће привредити да за живот неопходно нужне потребе, а с погледом на то, што су се трошкови саборски, оставши дуже времена и за бољих година неутеривани, у толикоме износу нагомилали, да је сада

ЛИСТАК.

АРХИ-ПАСТИРСКИ ГЊЕВ.

Хумореска из садањости.

(Свршетак.)

Мени до душе беше позната нагла променљивост архијерејске ћуди, и ја се већ побојах, унапред, да г. епископ неће ваљда имати довољна узрока и мене тако срдачно дочекати; али шта то чини — помислих у себи — *учтив* ће свакако бити, а ја, који нисам ни свештеник из архидијецезе ни директор карловачке гимназије, више и не иштем.

Кад опазих, да се из кабине износи „сервис“ од каве, ја покуцах и отворих врата —

— Клањам се вашој Преузв. — Ох драги читаоче мој сад истом одпочиње трагичан део моје хумореске! Како ћу да ти га опишем?'

Још не бејах с обема ногама ни стао на патос од архијерејске кабине, а његова преузвишеност одскочи са седишта као младић; сену очима на врата, и пружив архијерејску десницу — небој се, читаоче мој, позиција моја беше у стратегичном погледу веома згодна, јер нас делијаше повелик сто, а моја рука стајаше још на кључаници.

И ја сам у први мах помислио, да ће ту бити катастрофе. — Али на срећу на десници се опружише прсти, и рука се сави у полуокруг показујући веома значајно на врата. —

— Не сад, господине, мало касније. —

Ове ми речи зујаху кроз душу као неко помиловање кад се сетих прве позиције његове преузвишености.

— Али дозволите ексцеленцио.

— Та ви видите, да сам за столом, дођите касније. —

— Али ја молим. —

— Та за бога, дајте ми мира да ручам. —

— Али дозволите. —

— Та јесам ли ја господар у својој соби — и позитура његовог високопреосвештенства, поче опет узимати свој првобитни јупитерски тип.

Ситуација беше одиста фатална. Архијерејско лице беше зажарено, можда праведном срчбом, што сам се усудио да уђем непријављен, а можда и — али ко ће о томе још да разбија главу! Ја сам увидео да се овде позиција морађаше освојити, и према томе одговорим брзо:

— Али преузвишени господине, имам само да вам кажем две три речи — ни сам ја дошао да вас узнемирујем дугим говором.

— Немам ја с вама ништа повиче г. епископ, али како је у то и сео, да богме нисам могао озбиљно тумачити тај нови комплименат његов. —

— Али допустите, ја с вама имам нешто. —

— Хм — са мном — а шта имате ви самном; дајте ми мира. —

— Овај час, преосвештени господине — само ми дозволите да вас упитам: познајете ли ви мене.

— А шта знам ја, ко сте ви. Чујем да сте директор у некој новосадској школи, и да се мешате тамо с одличнијим људма.

Ох мудри архипастиру, помислих ја — та то и јесте моја данашња несрећа.

— Па кад знате да сам тај, онда ваљда и то знате, да ме није к вама довела каква потреба, него само добра воља. Мишљах да ми је као млађем Србину дужност, учинити своје подворење старијем Србину.

— Ви нисте Србин! повиче архипастир на мене и та ми реч, прође кроза жиле као усијано гвожђе.

— Ја мислим ексцеленцио, да смо од једне лозе, али, ако ви мислите да сте што друго, ја несмем имати ништа против тога. —

На ово се њ. преузвишеност мало стиша, и запита ме шта је?

Једва један пут, дођосмо до краја овог чудноватог пролога.

— Дакле чујте ме, преузвишени господине. Ви сте се пожалили једном пријатељу моме, да сам био неучтив, нехтев вас походити, кад смо једном путовали на истом броду. Сећате ли се? То беше онда кад сам с истим пријатељем дошао к вама администратору да просим за гладне ђаке, па сте ми рекли: „Од просијака се непроси; просијаку се доноси.“

— Па шта онда? Кад ни сте дошли онда — не требам вас ни сад.

— Е господине, онда је било што друго. — Видите, ја сам се постидео, и рекао сам у себи: прва прилика даде ли ми се, да будем с његовом ексцеленцијом на једном броду, морам отићи да му се оправдам. За то сам дошао г. епископе, да вам се оправдам тиме, да нисам ни знао, да сте онда били на — броду. Ја не могу за то ништа, што ви од свога путовања правите тајну, и данас сам случајно чуо да сте ту.

— Па шта се то вас тиче. —

— Опростите, мене се веома тиче, хоће ли један архипастир мислити о мени да сам неучтив и неотесан, или ће бити обратно. — И сад, како сам уверен, да боље мислите о мени, дозволите ми да се — —

— Ни смо ми још готови, узвикну гњевни архипастир и чињаше ми се да претња антиципира неки тријумф.

појединој општини посве немогуће ту тражбину одмах и на једанпут истерати:

усуђује се овај верно подани сабор Ваше цар. и краљ. апостолско Величаство најсмерније умолити, да би Ваше Величаство премилостиво дозволити благонаклоност имало: да се накнада саборских трош. за г. 1864—1865. даље за сада 1869 — 1872 на д. г. размакне и да општине свој дуг у погледу тих трошкова у десет годишњи рата отплате.

Из седнице срп. нар. црквеног сабора држане у Ср. Карловцима дана 19. окт. 1874.

Вашег царског и краљевског апостолског Величаства верно подани

Српско народни црквени сабор.

САБОРСКА ПРЕДСТАВКА О НАПЛАТИ СВЕШТЕНСТВА, на кр. угарског министра богочасти, хрвацкога бана и глав. војено заповедништво у Загребу.

Српско грчко-источно свештеништво из подручја српске митрополије и патријаршије долази овамо непрекидно са жалбама, да му се парохијска плата од дотичних српских грчко-источних црквених општина врло неуредно, а од чести никако не исплаћује, чему узрок лежи у томе, што дотични црквени одбори, који су дужни ту плату разрезати и покупити, немају довољне власти, да од дотичних парохијана с успехом парохијску плату покупити могу.

Да би се дакле тој за преднаведено свештенство, а и за дотични народ немилој појави доскочило, нужно би било, да међу тим, док се у том погледу сталне наредбе не донесу, политичне општине на себе предузму побирање упитне парохијске плате у дотичним црквеним општинама, и да побрану плату председницима дотичних црквених општина ради исплате свештенства предају, и пошто је у данашњој седници српског народног црквеног сабора у том смислу закључак донесен, част ми је Вашу Преузвишеност званичном учтивошћу замолити:

Да Ваша Преузвишеност благоизволи својим путем на политичке општине наредбу издати, да до даље наредбе исте политичне општине побиране парохијске плате за српско православно свештенство у дотичним црквеним општинама на себе преузму, и побрану парохијску плату црквеним одборима, односно председницима истих ради исплате дотичног свештенства предају — даље, да су политичке општине дужне, како на пријаву речених црквених одбора, тако и дотичног свештенства од немарних дужника заосталу плату сакупити.

Из седнице срп. нар. црквеног сабора држане у Ср, Карловцима 16. Октобра 1874.

Турски министар спољашњих послова, Арифи-паша, писмом ексцеленцијама господи Рашид-паши, Џамил-паши и Аристархи-беју.

У *Цариграду*, 11 (23.) Окт. 1874.

Управо сада је учињен заједнички корак са стране тројих северних сила. Први драгомани посланства аустријске, немачке и руске предадоше ми равногласно упутство са стране својих старешина у смотрењу права подунавских кнежевина, да трговачке уговоре са страним силама закључавају. Част ми је у прилогу доставити вам препис тог упутства.

Отуда, као што ће в. екс-ција видети, произилази да кабинети бечки, берлински и петербуршки с обзиром на своје материјалне интересе и положај подунавских кнежевина изјављују, да имају право с њима учинити непосредне и понаособне погодбе у смотрењу царине, возидбе и трговине. Кабинети нас међу тим уверавају, да дотични преговори не ће имати политичка значаја. Вредност, коју царска влада полаже на свако саопштење са стране тројих њојзи пријатељских и с њом скопчаних сила, налаже јој дужност да њине жеље колико је могућно испуни. Ми смо се вавек тог начела држали, и то, што је, кад бечки кабинет беше први изашао с предлогом да се кнежевинама да право закључавати трговачке уговоре с иностранством, наша прва мисао ишла на то, да се нађе пут, којим бисмо потребама положаја могли бити правични, а да се неповреде права високе Порте.

Царска влада уме достојно оцењавати више или мање непосредне, више или мање важне интересе, који су овим питањем дотакнути: она не губи из вида нит те интересе, нит нужност, по којој се изискује да они буду практички решени. Она не би пропустила придружити се предложеном решењу покренутог питања, кад ово неби далеко прелазило преко циљи, која очевидно хоће да се постигне.

Истина, три су силе, предузевши свој корак, у исто време изјавиле, да ни најмање не ће да уздрмају оне узле, који кнежевине вежу за суверенски двор — и ми то изјашњење примамо са задовољством. Али опет за то принуђени смо упитати се: не ће ли нови удар, који се противу париског уговора предузима, оно исто произвести као и пређашњи, не ће ли доћи дан, где ће људска воља немоћна бити, да заустави струју која се толиким повредама уговора разузда?

Ова посматрања не почивају на кривом схватању захтевања, с којима су кнежевине устале. Ми знамо колико су широка преимућства, што их оне у административном и трговачком погледу уживају. Допуштамо, да ће силе, којих поданици саобраћавају с Молдавијом, Влашком и Србијом, обаврети се на призрења, која произилазе из особитих одношаја ових кнежевина; а тешко би нам пало извести отуда закључење, које би питање пренело са свим на друго поље а не на оно уговора.

Имајући разлога да се манемо правне тачке те тиме да избегнемо разговор, који би нас непремено морао одвести да се свакој појединој сили уговорници од париског мира обратимо зарад њиховога засебног назора — ствар за нас има још само једну страну: ону да кнежевске владе најпре запитају код суверенског двора. Очевидно је да наш предлог оставља отворен пут сваком законитом преговарању, јер хоће само да олакша оно, што три северна кабинета у интересу својих држављана теже да постигну. Незгодности, које се рађају из недостатка обвезних и нарочитих обвеза за напредни развитак саобраћајних путова, могу се по мишљењу високе Порте потпуно отклонити а да се земљиште уговора не мора напустити. Није питање само о форми, као што чини се да узимају, којим се наше понашање у овој ствари условљава. Кнезови-канцелари (Горчаков, Бизмарк), и гроф Андрашија могу уверени бити, да наши обзири налажу нама дужност не одступати с оног гледишта, које смо напред себи означили. Ми ласкамо себи надањем, да њег. светлост (њег. ексц.) ове ће примедбе примити с истом лојалношћу, којом смо ми нашим мислима израза дали.

Молим вас да ову депешу саопштите кнезу-канцелару (министру спољашњих послова цара и краља) и у препису му је предате.

Примите и т. д. **Арифи-паша.**

ДОПИСИ.

Београд 3. новембра. Овде код нас у Србији ако ћутим зло је, ако говорим зло је, ако пишем још је горе. Тиранија и гоњење на све стране, и да нам још нису страни листови да своје јаде искажемо, ми би морали трпељиво своју несрећу гледати. Не закон и правда, но самовоља и непоштење, не знање и способност у државној служби, но шарлатанерија, полутанство, незнање и неспособност скопчана са нама својственом лукавошћу и притворношћу то је темељ и полуга, на којој се данашње јавно стање покреће код нас, Јадна Србија као да јој се већ дан приближује, када јој се мисли надгробна песма одпевати! Све је то грозничаво прегло, да мало пара за преселење у друго стање са собом понесе, овладало је подпуно неприродно стање и сваки се пита: знаду ли људи, који данас са судбином ове земље управљају, куда ће лађом ове државице доплови и на којој води плове и с каквим се таласима боре? Мучно да су они то све увидели а још мање прорачунали, иначе неда се разумно појмити струја, која је у јавним круговима овладала, недаду се разумети она драконска и неморална средства којима се данас влада у раду и послу своме служи. Нечувени притисак од стране владе при изборима у Србији и постављање и унапређење извесни лица на висока звања, даје нам слику таковог стања, које је са оним пред пропаст Римљана доста слично, и које се дивно са сликом од Werff-а „Répudiation de Hagar“ сравнити може, где је Хагар остављајући за свагда родитељску кућу понела све, што је са собом и на себи понети могла. А наши прости веле: ово изгледа као да се људи на даћу спремају.

И доиста неможе си другче ни оценити поступак владин при данашњим изборима у земљи. Није дакле истина да су се исти „у *највећем поредку по целој земљи обавили*“ као што је тако у стране листове влада телеграфисала. Не само да се при изборима застрашавало и подплаћивало, него и било и убијало. Баш убијство опозицијоног посланика П. Грковића у Гор. Милановцу ми другче несваћамо него као жалосну последицу стања ове једногодишње периоде владања Мариновићевог кабинета. А избори у другим местима нарочито у Пожаревцу јасно карактеришу безакоње и корупцију данашње системе. Као очевидац избора у овом последњем месту дозволите да вам испричам чуда и покора, па онда сами свој суд изреците.

Кад је 24. пр. м. приступљено к' избору народног посланика, и издата је била од стране полиције ова лозинга: „ко гласа за Николајевића тај је Карађорђевац“. Владин агенат дошав из Смедерева просуо је међу просте бираче до 1500 дуката. (Та јели могуће, да се и у Србији тај отров сеје?! У.) Многи од ових подплаћених дошав на биралиште и упитани за глас отворено рекоше: *„по уверењу гласали би за Николајевића, али плаћени гласамо за Илију Протића“*. И кад су по том на протокол узети и упитани, од кога су подплаћени, рекоше јавно од владиног агента г. Баба Милића. Председник тог окружног суда командовао је тога дана све судске чиновнике на биралиште и судница вам је тога дана изгледала, као у очи ускршњег празника. Значајно је, да су троица судски чиновника отишла кући, нехтејући гласа дати за онога, о чијој су неспособности уверени били. Из Љубичева, где је државна ергела, помоћник овог завода довукао је све државне служитеље на урну, а полицајска власт у вароши терала је, те су и нојни стражари, који по закону права гласања немају, јер подпун данак неплаћају, ишли, и за владиног кандидата гласали. Шта више, и сами општински званичници добили су наставлења одозго, и један општински писар, који противно добивеном налогу није ишао да гласа, истеран је сутра дан одма из службе, и тако оста сада овај човек за своје самостално уверење са својом ситном дечицом у најгоре доба без уходбија.

Па ипак по закључењу избора владин кандидат недоби апсолутну већину него незнатну превагу од десет гласова. Дакле влада овим избором није ништа позитивно постигла, а држава и народ има ове штете у аналима својих скупштинских избора да забележи: гажење закона од саме власти, неслога и раздор произведени самом влашћу и потрошак знатне суме општинског и народног новца.

Јуче и прекјуче чињени су нови избори у Пожаревцу, јер је по првом избору Николајевић изјавио да од кандидатуре одустаје, што је дало повода и његовом противнику Протићу те је и он одустанак свој изјавио.

Данас је пуко глас по Београду да су Пожаревљани протестујући противу нечувене тираније изјавили, да неће да бирају; веле, под оваковом владавином не треба нам посланика, не треба нам скупштине. Неки веле, да је ово два дана жестоког боја у Пожаревцу било, и да су грађани владиног агента испребијали и искрвавили. Говори се још и то, да се чека заповест, па да се једна чета жандарма пошље у Пожаревац, која би имала у смислу владином да одржи ред и поредак. — Ето вам либералности и уставности садање владе!

Вредно је да назад напоменем и то, да је Николајевић један од најлибералнији, најсвеснији и најпоштенији синова Србије, и да је он онај, који је у прошлогодишњој скупштини у Крагујевцу оптужио Бели-Марковића за разне злоупотребе, и јако данашњој влади опоновао, која се из петних жила за Бели-Марковића заузела била, једно с тога а друго што је он оштар и разложан критичар, свију неваљалства и владиних погрешака, за то је гледала садања влада, која је пуна греха, да такав човек у скупштину не дође више. Чудновато је то, да обично грешан човек неупотребљава дозвољена и морална сретства да свога противника савлада, него са предумишљајем лаћа се најгнуснији и најужаснији мера за постигнуће своје циљи. Тако и садања влада несмеде просто дочекати време избора посланика него још летос скује замке противу ваљаног и честитог мужа, и Николајевића полиција једнога дана строго у затвор као сауч есника Луке Цветковића, који је у звању секретара при начелству пожаревачком проневерио држави 4.200 дук. И знате, на основу какве сумње — што је Лука под кирију седио у кући Николајевићевој; и пошто је човек неколико недеља у истражном затвору чамијо, пустише га као невина напоље, мислећи да су тим својим нечовечним поступком морално човека упропастили и добро му име у народу убили. Али данас људи у Србији недају се варати (на жалост дају још. У.) па то је и данашња влада требала да зна. И таква влада са таквим злоупотребама, са таквом неморалном и корумпиратом системом, где је част и имање грађана средство, а судови и власти играчка њена, таква влада има толико дрскости да замисли, да је кадра извјушкавати стране капитулације, и да је уопће кадра усрећити ову земљу!!

Јадно стање и јадни нам изгледи!

ЗАПИСНИК

главне скупштине „друштва за српско народно позориште“, држане у Новом Саду 18. (30.) августа 1874.

Председник: Стеван Брановачки. Перовођа: Сава Петровић. Присутни чланови: А. Хаџић подначеоник, Корнел Јовановић, ђорђе Шевић благајник, Коста Трифковић, Данило Манојловић, Јован Бошковић, Петар Нинковић, Др. Илија Вучетић, Светозар Савковић, Др. Милан Јовановић, Новак Голубски заступник општине сентомашке, Стеван Јеленић, Др. Михаило Полит, Панта Поповић, Бранко Рајић ђакон и Вацлав Хорејшек ликовођа заступници панчевачког певачког друштва, Филип Обркнежевић, Јустин М. Шимић, Александар Сандић, Др. Јован Јовановић, Љубомир Стефановић, Јован Малетић, Др. Јован Туроман, Владан Арсенијевић, ђока Стојановић, Др. Лаза Костић и Марко Поповић. Свега 27.

Бр. 1. Пре него што се отвори скупштина, позове председник сакупљене чланове, да изберу одбор за верификацију присутних чланова.

За чланове верификационог одбора буду изабрани: А. Хаџић, др. М. Јовановић и ђ. Шевић.

Бр. 2. Изаслани верификациони одбор предлаже, да се сви пријављени и присутни чланови приме за одоставерене.

Присутни чланови одоставеравају се.

Бр. 3. Пошто се присутни чланови одоставере, председник отвара скупштину у 10 сахата пре подне и позива тајника, да прочита имена оних чланова, које је управни одбор од главне скупштине 1873 до ове скупштине, као такове примио. Ти су чланови:

Године 1873:

1. Арон Теодровић из Ковина,
2. Штедионица у Вуковару,
3. Јован Марковић трговац из Вуковара,
4. Дионисије Павловић парох из П. Бечеја,
5. Софронија Павковић из Суботице.

Године 1874:

1. Александар Гавански из Ст. Бечеја,
2. Јован Полит трговац из Н. Сада,
3. Јован пл. Деспинић од Коморишта из Ковина,
4. Стеван В. Поповић школски референт из Н. Сада.
5. Јустин М. Шимић варошки поткапетан из Н. Сада. —

Прочитани чланови проглашују се за чланова овог друштва.

Бр. 4. Председник поздравив скупштину добродошлицом, чита свој извештај о укупној радњи и стању срп. нар. позоришта.

(Види тај извештај у целости у бр. 101. и 102 „Заставе“ о. г.)

Скупштина пропративши извештај председников са „живио,“ узима га на знање.

Бр. 5. А. Хаџић управитељ срп. нар. позоришта, извештава о радњи и стању позоришне дружине.

(Види тај извештај у бр. 98. „Заставе“ о. г.)

Извештај управитељев узима се уз „живио“ на угодно знање.

Бр. 6. Председник праштајући се са скупштином, захваљује јој на досадањем поверењу, позива је да изабере себи новог начеоника, и одлаже на ту цел скупштину на по сахата ради саветовања о томе.

Скупштина по ново акламацијом извиче Стевана Брановачког за начеоника. Но пошто он одлучно изјави, да се никако не може примити, јер је у својим старим годинама сувише пословима оптерећен —

изабран би] једногласно за начеоника на три године Др. Михаило Полит-Десанчић.

На предлог А. Сандића решава се, да се досадањем начеоника Стевану Брановачком у овоме записнику изрази захвалност на ревности, труду и својском заузимању око унапређења српског народног позоришта за шест година његова начеоништва.

Бр. 7. Досадањи председник Стеван Брановачки, настављајући руковођење скупштине, позива је, да приступи избору подначеоника.

За подначеоника друштвеног изабран би једногласно досадањи подначеоник Антоније Хаџић на три године.

Уједно се има у смислу устава друштвеног §. 9., путем овдашњег магистрата високом кр. уг. министарству јавити за избор начеоника и подначеоника.

Бр. 8. На позив председников да скупштина изабере управитеља позоришне дружине —

изабран би досадањи управитељ Ант. Хаџић.

Но пошто исти изјави, да се прима те дужности само привремено, док се не реши питање о његовом секретарству код Матице српске, то се управни одбор овлашћује, да изабере управитеља, ако садањи да оставку.

— А коме ви то кажете — мени приватном човеку или мени саборском посланику.

— Вама — и ту је благоизволело њег. високопреосвештенство изговорити моје цело име — вама оном истом, — и сад су сљедоваде све прилике, где сам имао част бити милостиво примљен — отпраћен.

— Ако је тако, онда вам ево свечано исповедам, да ако је и било каква процеса, међу нама, тај је данас расправљен вашим дочеком. — Каквим дочеком, питаше ме зачуђено г. еписком.

Срећна је то, благословена је то хришћанска душа, која у другом тренутку неће да зна шта је доброга у првоме починила!

— Та мени се је важда само учинило, да сте хтели и да ме отерате из ваше собе!

— Е где ти њега! Немојте извртати. —

— Нисте, ех онда ми је веома мило. И сад признајем радо, да сте ви добили процес у свима инстанцијама. Слуга сам покоран!

И док је његово високопреосвештенство могло да одговори, ја сам већ стајао с друге стране врати т. ј. на пољу.

Није ли то, драги читаоче срећа, извући се тако из фаталне ситуације. Да бејах још мало остао, можда би се сасвим помирио с његовим високопреосвештенством, али ме беху већ заболеленоге стојећи код врата запет да сваког тренутка закрочим од куда сам дошао.

За цело време г. градоначелник тако је јео озбиљно бресквe, да баш није имао времена ни једну да рекне.

И ако сам на срећу по својој драгој вољи изашао из преосвештеног кабинета, ипак ми се чини, да незнам како сам изашао, јер се на једанпут угледах на ходнику пред кабином.

Капци беху затворени, али прозори стајаху отворени, и с тога се могађаше на ходнику чути свака реч.

У забуни како ћу да завршим своју хумореску ја бих радо испричао, шта сам чуо, стојећи на ходнику, али то беху само гњевом испресецане речи као: сабор . . . буџа . . . растерати . . . Грман . . . покор . . . ништа . . . безобразници . . .

Шта имадох отуд, што сам хтео да будем учтив према архипастиру српском?

Па ипак је отуд неке користи по нас обојицу, драги читаоче: ја сам научио, да она теза, која вели, да је човек по обеду добро расположен, не стоји код наших владика, кад путују да предају Даљ, а ти, ти си научио мој читаоче да није пробитачно посланицима походити администраторе, којима *нису* дали свога гласа.

Др. М. Ј.

Бр. 9. На реду је избор тајника. За то место пријавио се само досадањи тајник.

Изабран би једногласно досадањи тајник Сава Петровић на три године, с дојакошњом платом.

Бр. 10. Председник позива скупштину да приступи избору фискала, напомињући једно, да се привременом фискалу дру Илији Вучетићу одреди награда за дојакошњи рад, и да се у опште фискалу одреди плата.

За фискала изабран би једногласно досадањи привремени фискал др. Илија Вучетић, с годишњом платом од 100 ф. а. вр.

За дојакошњи рад одређује му се награда од 50 ф. а. вр.

Бр. 11. Председник позива скупштину да изабере благајника.

Изабран би дојакошњи благајник Ђорђе Шевић, и одређује му се годишња плата од 200 ф. а. вр.

(Наставиће се.)

НОВИ САД, 5. новембра. У бачкој жупанији предстоји партикуларно обновлење жупанијски представника, на место они, који су коцком изпали из представништва. У бившем шајкашком батаљону том ће приликом помножити се, и на припадајући размер довести број представника. У обштинама тителског и жабаљског среза одређен је рок за избор представника у понедељак 11. (23.) нов. из јутра. Као што нас извештавају, сви срезки политични чиновници намерни су наступити као кандидати за жупанијске представнике. Срезки начелници и онако имају места и гласа у жупанијским скупштинама, и ипак жабаљски начелник капетан Свет. Николић ради у велико, да и себе даде изабрати за представника, и то у Госпођинцима, или Ђурђеву. Он хоће да с тим покаже, какво поверење ужива у народу, а овамо се зна, да исти начелник поступа начином, који служи на уштрб не само угледа власти, него и сами уставни установа. Од шест обштина, које су му подручне, нема ниједне, у којима није произведен раздор. У Госпођинцима уклоњени су најчеститији и најугледнији људи са обштинског начелништва, или представништва као Локић, Пејић, Тепић; од ове обштине која је у сваком погледу била узор реда, и газдинства, начини се дар-мар; у Чуругу, где се странци сваки дан насељавају и већ 40 нови кућа имају, такође се плету мреже раздора; уважени Јанко Катић мораде се уклонити. Јосиму Михајловићу плету се замке. У Ђурђеву поглаварство издаде 550 јутара ритске земље Јевреју испод руке за 2 ф. 50 н. по јутру, у исто време, кад сељани и по двоструку цену нудише; жупанија уништи тај посао, али срезки начелник, преко кога је то решење поглаварству достављено, и који нос свој тура у сваки кут породица, нема очију, да види да обштинско поглаварство не извршује решење жупаније, него да Јеврејима даје земљу сеје, и још се хвалише средствима, којима је и до земље, и до заштите дошао. Но наравно, поглаварство је „*бугерско*,“ а правицу села истерују Локић, Костић, и старина Николић, људи, који је честитост у селу обште призната, па то је доста срезком начелнику. У Жабљу је такође место раздвојено, а и Надаљ је у главу утучен. Какву корист влада, и жупанија од таког стања ствари има, то се неда увидити, али се обоје јако варају, ако тим путем и начином мисле народ било задобити, било успокојити. Како је то све другчије у тителском срезу, где политични органи опет се више крећу у границама закона, и људе и породице не узнемирују, и не уводе бар у приватном, и друштвеном животу.

Да се вратимо рестаурацији. Ми држимо, да би подчињени чиновници боље радили, кад би седили с миром, и кад би гледали своја званија, него што се отимају за места жупанијски представника. И бележницима ће боље бити, да се клоне прилика, где долазе у процеп. Нека обштине бирају самосталне и слободне људе за представнике у жупанији. Број представника Срба у жупанији бачкој толики је, да заиста може одлучивати на ваги мађарски странака, особито при рестаурацијама, а и иначе. Но ваља да представници буду људи, који неће бити пуко оруђе и сиграчка у рукама власника, него који ће мушки, поштено и стално заступати интересе обштина и народа свога у жупанији.

Од средњака народни у батаљонским обштинама се боје се, да неће ову ствар узети на лако, него да ће народ наш руководити тако, да изабере за представнике своје људе, што ће ји достојно у жупанији заступати.

— 7. Нов. прекјуче и јуче била је седница епархијског административног одбора у Н. Саду. председавао је владика Анђелић. Први дан присутни су били: г. Ђ. Новић, прота Захарић, парох Петар Марковић, и Петар Григоревић, за тим др. Павловић, Ст. Јевтић, Лаза Костић, Свет. Милетић, и фискал др. Полит. Сутра дан: Ђ. Новић, прота Захарић, Милетић, Полит. Извештај о предметима следоваће. —

„Уг, Лојд“ пише од 4. (16.) нов. да је дан пре тога био министарски савет, који је необично дуго трајао, од 11. до 3. сата, и да је поред други предмета претрешен и примљен ститут срб. конгреса, који ће се поднети на највишу потврду: у тој седници да је учествовао и кр. Комесар Хубер, који је с тим свршио своје посланство, и враћа се у Беч. —

У горњем дому уг. сабора био је 4. (16.) нов. на дневном реду такође и ренунција доњег дома о језику нотаријатски исправа. Горњи дом није усвоио првобитну редакцију доњег дома, него исправак свога правног одбора, који је налик ни на прваш предлог централног одбора доње куће, који је и министар Паулер заступао. По томе се јавни бележник при постављању овлашћује само на издавање исправа на мађ. језику, а министар се овлашћује, да му може дати право, да и на другом ком језику исправе издаје, ако искаже знање тога језика. Дакле не би од потребе и захтева дотичне народности, него од воље, и језичног знања дотичног бележника зависило, хоће ли грађани немађ, народности доћи до те среће, да могу за свој новац добити јавну исправу, коју разуму. Радознали смо хоће ли Бонч положити мандат, јер је пред неколико српсни посланика казао, да ће то учинити, ако се неодржи његов исправак, што га је доњи дом уважио.

Поводом свога фијаска при избору градоначеонина у Н. Саду издао је адв. Радовановић неки памфлет, у ком се сам огледа. Свратићемо се на то.

П. — Н. Саду, 6. новембра. Данас је била ванредна скупштина Прве Бачке и прометне банке у Н. Саду, коју је позвала њена управа, навластито на негдашње захтевање више деоничара. Управа је ово захтевање истом онда уважила, кад је последња уплата са 40 ф, по деоницу учињена. На овој скупштини уважели су предлози, које је опозиција донела, и пошто су ти предлози на скупштини по предходној конференцији готово сви једногласно примљени, надати се, да ће банка у напредак поћи и да ће и саме деонице бољу цену добити. Главније су одлуке ове. Све деонице, што су у течају, смањују се на 1600 деоница у вредности су 320.000 фор. свака по 200 ф. а. вр. тако да ће се на тај начин свака сматрати за потпуно уплаћену, нити се даља уплата може захтевати. Само може бити издавања нових деоница по одлуци главне скупштине и одобрењу владином. Одјако ће бити 15 директора, који ће сами себе председника и два подпредседника бирати на годину дана. Од истих ових директора бираће се 4. цензора, који ће одобравати издавање новаца, али ови не могу имати меничног кредита у банци. Пошто је стара дирекција дала оставку, скупштина их наново изабере додавши им још неколико нових чланова, међу којима су од опозиције г.г. Милош Димитријевић, кр. школски референат, Стев. Јефтић, директор српске задруге, и Љуба Стефановић трговац. Досадашње надзорништво престаје. Управа не може више трговати еспапом и ефектима на свој рачун. Најмањи кредит сме се дати у своти од 1000 ф. а највећи од 10.000 ф. а. вр. Даље су одлуке донесене што се тиче личне кредитске задруге.

На истој овој скупштини донесен је предлог, да се оним деоничарима, којима су уништене деонице, што су последњи пут одоцнили са уплатом, даде нов рок за уплату а уништење опозове. Исти је предлог таким исправком допуњен, да се остави новој управи, да изнађе начин, како би се тима деоничарима помогло, да не трпе штете, а ако управа томе задоста неучини, онда ће исти предлог по смислу друштвени правила доћи на будућу главну скупштину на претрес.

Мора се признати, да су у најбољем споразумљењу са деоничарима радикалне измене како у друштвеним правилама тако и у руковању друштвеним имањем учињен тако, да се свакојако у најскорије време можемо надати полету и добром успеху радње друштвене.

Овде нека буде на знање, да је негдашњу опозицију од даљих корака уздржало у своје време само очекивање на оваке одлуке за које се управа обећала постарати, па је своју реч одржала,

— „Угарски Лојд“ јавља: „Тешки губитак, што га је секциони саветник у министарству просвете и саборски посланик г. Др. Теодор *Мандић* претрпео смрћу свога јединца сина, приморао га је замолити од министра просвете допуст на три месеца, што му га је овај из наведелог разлога и драговољно дао. Г. Мандић отишао је у Нови Сад. Нека време, што све ране лечи, утеши и ублажи ојађено срце очино, а искусни и ваљани чиновник нека скоро опет настави своје званичничке послове.“

(Г. Др Мандић већ се од више дана бави у Н. Саду и остаје овде до пролећа. У.)

Браћо Петровоселци, као бирачи!

Бачка жупанија позвала је да се половина заступника жупанијских обнови избором новим.

Подписати одбор, позива вас, да у понедељак 11. новембра по ст. сви до једног — који сте као бирачи при избору земаљског заступника у писани, на овај избор дођете.

Браћо! нас је искуство од последњег времена научило веровати, — да, наш напредак, наши интереси у оваким приликама само од наше **слоге** и наше српске свести зависе, — и у то име опомињемо, и позивамо сваког брата Србина, да неизостане од избора; при избору нека се не-да заварати лепом песмом туђинском, него у својем јату нека се чврсто држи — а, сви у скупу снажни — по свести, извојевећемо своје право натраг, које је за нас и са лукавства туђина, и са властитим нашим, уздржањем и наших „попуштача“ издајством за толико време изгубљено било.

Браћо! положите поверење у познате вам родољубе, и пријатеље како закона, правде и истине, тако и српског имена и напредка; а клоните се од понеких себичњака који „трбувом за лебом“ иду, да неби и опет као пре три године на нашу велику штету у сваком погледу — без својих заступника остали.

Одбор ће пазити на сваки покрет сваког члана свога народа, — и хоће сваког који би сврнуо са права пута, јавно пред целим светом српским по његовим делима или **неделима** обележи.

И, у то име а на време, Бог да се састали!

У Петровом Селу 5. Новембра 1874.

Одбор Срба бирача.

КЊИЖЕВНА НОВОСТ.

Сад је баш изашао из штампе

АЛБУМ

ПРОСЛАВЕ

ДВАДЕСЕТПЕТОГОДИШЊЕГ КЊИЖЕВНОГ РАДА

ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА,

УКРАШЕН ЛИКОМ ПЕСНИКОВИМ

Цена је књизи **само 20 новч.** а не 30 нов. као што је пређе оглашено.

Наручбине нека се шаљу „српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад.

Познати скупљачи добивају 25% рабата.

Албум се може добити у сваком већем српском месту код познатих растуривача књига, куда је већином одавде разаслат, а у којем га месту неби било, отуда за мање наручбине нека се новци напред пошљу, јер **поједини** ексемплари не могу се per Nachnahme слати.

У трговини музикалија изашло је музикално (мелодраматско) дело: A holt költö szerelme (Das todten Dichters Liebe). Текст оригинален од Јокаја, немачки превод од Дукса, а музика од Фр. Листа. Вреди 1 фор 20 нов.

ОГЛАСИ.

Бр. 2316. **СТЕЦИШТЕ.**

Ради попуњења привремено-установљеног 3. бележничког места у обштини В. Кикиндској са платом од 600 ф. овим се стечај отвара и избор ће се 12. децембра о. г. по римском обавити.

Компетенти имају своје молбенице до горњег рока мени поднети и доказати, да су по XVIII. зак. чланку од године 1871. испит бележнички положили и да знају српски, мађарски и немачки језик.

У В. Кикинди 10. новембра 1874.

ВАСА ЛУЈАНОВИЋ,
срески капетан.

2—4

Бр. 79. 261—256. **СТЕЧАЈ:**

На упражњено једно парохијско мдсто у Сенти, при коме се налази лични спомоћник, овим се стечај расписује.

Молитељи имају своје инструиране молбенице за четир недеље од првог увршћења овога стечаја, подписаној консисторији поднети.

Из седнице консистор. држане у Н. Саду 10. (22.) окт. 1874.

2—3 КОНЗИСТОРИЈА ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на једно упражњено учитељско место на овдашњој српској народној школи. Плата је 500 фор. а. вр; 60 фор. у име станарине и 3 хвата дрва.

Они који су вољни ово место добити, нека до 1. децембра о. г. своје молбе са нужним сведочбама на потписани одбор приношљу. — Учитељу спада у дужност и појање у цркви.

Из седнице школског одбора српске православне обштине у Панчеву 28. октобра 1874.

ВЛАДА КОЊЕВИЋ перовођа. 1—3 В. БОБОРОН председник.

ОГЛАС.

Овим се до свеопћег знања ставља, да ће ова обћина 200. јутара пашњака „јарковцима“ названа под закуп на једну или 3 године т. ј. 1875. 1876. и 1877. путем јавне дражбе, која ће се 28 новембера о. г. по новом календару у писарни овог уреда у 9 сахата пре подне одржавати — издати, којом приликом ћеду се увјети дражбе прочитати и радозакупницима јавно на увиђење ставити.

Сваки од радозакупника имаће 10% пишмаилука од извичне закупне процјене одма положити.

Голубинци 13. нов. 1874.

БАНОВЧАНИН начелник.

2—3.

КУЋА под бројем 2771. у Новоме Саду на темеринском друму продаје се из слободне руке. Ближи услови могу се дознати код адвоката дра Илије Вучетића.

ГУСТАВ МИТАК

ОПШТИ И МЕНИЧКИ АДВОКАТ

јавља поштованој публици, да је своју адвокатску писарницу у Новом Саду у господарској улици (у кући г. Димшића бр. 635 наспрам пиваре отворио, и да се сваковрсног заступања у правним и административним стварима прима. 2—2.

До сада ненадмашно,

В. МАГЕРА

ц. кр. искључ. право чисто

УЉЕ ОД РИБИЈЕ ЏИГЕРИЦЕ

(LEBERTRAN-OEL)

КОД ВИЉЕМА МАГЕРА У БЕЧУ.

Ово уље од првих медицинских ауторитета испитано и **због лаког употребљења** нарочито и за децу препоручено служи као најчистије, најбоље*) најприродније и припознато најкорисније средство против болова у прсима и џигерици, против шкрофула, лишајева, пришћева, израштаја на кожи, жљезданих болести, слабости и т. д. **Флаша 1 фор. а. вр.** — Може се добити у мојој фабрици: **Wien, Heumarkt Nr. 3.** као и у свима лекарницама и реномираним материјалним трговинама у аустро-угарској монархији.

Упутства за употребљење и флаше носе име: „**Mager**“ и да би се неспоразумљења отклонила, ваља искати само Магеров **Dorschleberthran.**

*) Од многих, на бечкој изложби 1873 из Аустрије, Немачке, Француске, Инглеске, и Италије изложених врста уља од рибије џигерице, **само** је Магеров Dorschlebertran одликован са „**медаљом за заслуге**“ од интернационалне скупштине. 1—6

ВАЖНО ЗА СВАКОГ.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ ГОТОВОГ ОДЕЛА

За предстојећу **јесењу и зимњу** сезону препоручује ново отворени магацин за одело Х. Краузман из Буда-Пеште, — своје, из најбољи земаљски и иноземски штофова зготовљено стовариште, сваке врсте

ХАЉИНА ЗА ОДРАСЛЕ И ДЕЦУ

по најјетинију цену.

На позив многи овдашњи муштерија одлучио сам се за јесењу и зимну сезону у мојој радњи осим разноврсни мушки хаљина, такође и стовариште, сваке врсте

ПАЛЕТО-А ЗА ГОСПЕ И СОМОТСКИ ЋУРКОВА

држати. Јављајући то штованој П. Т. публици, слободан сам јој још дати на знање: да ја због тога, што све хаљине у мом сопственом веркштату у Пешти правити дајем, у у стању сам исте по најумеренијој цени дати.

У Новом Саду 14. Септембра 1874.

С поштовањем

Филијала Х. КРАУЗМАНА

у Новом Саду у Лацковићевој кући преко пута старе штедионице.

ФРАЊЕ ДЕАКА УЛИЦЕ У БУДА-ПЕШТЕ

ВАЖНО ЗА СВАКОГ.

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију.“

Српска народна задружна штампарија,